

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:2705

av Lars Hjalmered m.fl. (M)

Innovation

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en översyn av stödsystemet som också omfattar entreprenörskap utanför den akademiska sektorn och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det vidare arbetet med innovationsstrategin bör ta sikte på att finna lösningar på samhällsutmaningar och de möjligheter som dessa kan ge, i stället för att peka ut specifika sektorer eller branscher, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera och effektivisera det statliga riskkapitalet så att det i högre grad kompletterar privat riskkapital och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska ha goda villkor för arbetskraftsinvandring för att tillgodose företagens behov av kompetent arbetskraft och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ansökningar om uppehålls- och arbetstillstånd bör behandlas inom 30 dagar och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige för att kunna upprätthålla internationell konkurrenskraft ska erbjuda konkurrenskraftiga skattenivåer, enkla regler och goda företagsvillkor som uppmuntrar till jobb och företagsamhet, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

Människors drivkraft ger morgondagens innovationer

Sverige rankas som en av världens mest innovativa och konkurrenskraftiga ekonomier av bland annat World Economic Forum, Världsbanken och EU-kommissionen. Ett innovativt klimat och en global konkurrenskraft i världsklass är avgörande för ett litet exportberoende land som Sverige. Entreprenörskap, innovation och jobbskapande går hand i hand. Det är morgondagens Ikea, Volvo eller Spotify som skapar morgondagens jobb. De flesta nya jobb som växer fram skapas av små och medelstora företag. De skapas av drivna entreprenörer överallt i vårt avlånga land som vågat ta klivet från dröm till verklighet men som också trotsat byråkratiska och politiska hinder på vägen.

Fyra av de mest grundläggande förutsättningarna för att goda idéer kan utvecklas till fungerande innovationer ligger i:

- Tekniskt kunnande
- Marknadskännedom
- Autonomi
- Tillgång till kapital

För statens del handlar det därför till övervägande del om att på dessa fyra punkter undanröja hinder, agera där marknadsmisslyckanden råder samt att smörja redan fungerande system. För bästa utfall förutsätter det ett underifrånperspektiv med fokus från den enskilde innovatörens utgångspunkt. Förutsättningarna för att utvecklas varierar mellan olika branscher. Behoven av kapitaltillskott i tidiga skeden är betydligt större inom life science-sektorn än inom verkstadsindustrin. I den förstnämnda dominerar universiteten vad gäller utveckling medan det inom den senare är företag som svarar för de innovativa processerna. Inom it-sektorn sker däremot utvecklingen i högre grad av fristående innovatörer där, förutom kapital, behovet av affärsnätverk är betydande.

Det innebär att man inte kan ha ett specifikt förhållningssätt för innovationspolitiken och riskkapitalförsörjning, utan den måste anpassas utifrån branschhänsyn, mognadsgrad och tillväxtförutsättningar. Innovationer förutsätter således ett individuellt underifrånperspektiv.

Företagsklimat

Efter 1960 har det bildats allt färre företag med stor växtkraft. 1970–1990 var riktigt dåliga år och orsaken var i första hand mycket stora skattehöjningar och ökning av olika offentliga utgifter. De stora företagen stod kvar men nystartandet uteblev nästan helt. Därför är företagsstrukturen i Sverige ”som ett timglas” med stor omsättning vid

ett fåtal mycket stora företag och ett stort antal mindre företag. Däremot är det tunt i mitten och jämfört med Tyskland saknar Sverige ett stort antal medelstora företag som växer till att bli riktigt stora.

Det är en stor utmaning för Sverige att bredda midjan på företagsstrukturen. Det måste ske systematiskt genom att utveckla företagsklimatet genom attraktiva skattevillkor, förnuftig regelhantering och en övergripande ambition att skapa en jordmån för kreativitet och kapitalförsörjning under företagandets olika faser. Många mindre utvecklingsföretag blir idag uppköpta i skeden innan de hunnit etablera sig och växa till medelstora. Det är dessvärre snarare regel än undantag att de försvinner bortom landets gränser.

Aktivt innovationsarbete

Det är inte företag, universitet eller regeringar som skapar innovationer. Innovationer uppstår genom människors drivkraft att bryta mönster och söka nya lösningar på beprövade och oprövade metoder. Genom tillåtande miljöer och visat acceptans för att bryta ny mark, kan däremot organisationer och myndigheter få människors idéer att lyfta.

Den svenska innovationsmodellen bör utformas så att hela systemet utvecklas och blir självlärande. Sverige har länge prioriterat akademiskt entreprenörskap, och behovet av att se över stödsystemet så att det når även andra aktörer utanför universitetssektorn är därför stort. I denna översyn bör stegvisa finansieringsmodeller – så kallade milestones – belysas. Vidare bör man samtidigt se över hur rådgivning inom immaterialrättsområdet kan stärkas.

Alliansregeringen antog 2012 en innovationsstrategi framarbetad genom en öppen och inkluderande process, där många och betydelsefulla aktörer från det offentliga, privata och civila samhället medverkade. Innovationsstrategin är ett aktivt redskap som kompletterar forsknings-och innovationspropositionen, antagen 2012. I det vidare arbetet bör man se över möjligheten att följa såväl OECD:s innovationsstrategi som EU2020 vilka tillämpat en bred syn på innovation.

Riskkapital

I dag finns runt 10 miljarder kronor i offentligt riskkapital, men bara 27 procent av detta investeras i start-upp-fasen och endast 0,2 procent i den tidiga såddfasen. Det är i såddfasen, innan företaget har dokumenterad efterfrågan på sina produkter, som de största informationsasymmetrierna existerar. Detta finansieringsgap motiverar också kompletterande finansiering, det vill säga riskkapital.

Innovationssystemet måste innebära pluralism. Det finns inget framgångsrikt innovationssystem som inte bygger på pluralism. Det innebär att flera investerare får möjlighet att oberoende av varandra bedöma investeringsobjekt. Privata investerare innehar oftast andra kompetenser, gör andra riskbedömningar på mer subjektiva grunder än vad statliga aktörer gör. Att välja en finansiering i flera steg (milestones) är något som ofta rekommenderas.

I Sverige är antalet affärsänglar som investerar och engagerar sig i små och nystartade företag relativt begränsat. En vanlig förklaring till detta är skattesystemets utformning som under lång tid har motverkat privat förmögenhetsuppbyggnad genom företagande. Statliga riskkapitalsatsningar kan därför under vissa förutsättningar vara motiverade som komplement till privat riskkapital. Riktlinjen bör dock vara att statliga insatser inte ska undantränga privata aktörer utan snarare stimulera fram dem.

Om Sverige skulle ha som ambition att nå anglosaxisk nivå i nya idéer, hade de privata investeringarna från affärsänglar behövt uppgå till mer än 10 miljarder kronor årligen. I dag uppskattas nivån ligga i storleksordningen 2–4 miljarder. En möjlig väg att stimulera att privat kapital kan få ökad utväxling vore en saminvesteringsmodell mellan staten och privata investerare. En liknande modell är prövad i USA där privatinvesterare får låna två till tre gånger sitt eget kapital på förmånliga villkor från staten via så kallade Small Business Investment Companies (SBIC). Dessa förbinder sig att investera i unga företag vilket innebär att lånet från staten till SBIC i nästa steg blir egenkapital i ett ungt företag.

Privat kapital i första hand

Grundprincipen för insatser av statligt riskkapital i innovationssystemet är att de primärt ska aktiveras i skeden av marknadsmisslyckanden och nya, riskfyllda skeden. Dels för att de fyller en viktig funktion i faser då andra aktörer inte är tillgängliga, dels för att motverka undanträngningseffekter av privat kapital. Om statligt kapital används i skeden där det finns god tillgång på fristående privat kapital kan det få till följd att dessa aktörer flyttar sitt engagemang till insatser senare i kedjan där risken är mindre. I sådana fall kan det statliga kapitalet rent av vara kontraproduktivt.

Attrahera talanger

Alla världens länder konkurrerar om att attrahera nya och behålla befintliga talanger. Samtidigt är kompetensrörligheten över gränserna i sig viktig. För att vara en attraktiv arena att verka i på denna globala kunskapsmarknad, är det viktigt att Sverige över tid erbjuder konkurrenskraftiga och förutsägbara villkor för såväl studenter, expertis som

företag. Då ökar också förutsättningarna för att investeringar landar i Sverige med dess jobbskapande följd effekter.

För många företag är rekrytering från andra länder en möjlighet och ibland en nödvändighet. Exempelvis skulle många svenska it-företag ha stora problem att hitta kompetenta medarbetare om inte möjlighet att rekrytera från andra länder fanns. De regler Sverige har idag är liberala jämfört med flera andra jämförbara länder. Dock finns problem med allt för långa handläggningstider för uppehålls- och arbetstillstånd. Det är rimligt att ge ansvarig myndighet ett uppdrag att ansökningar i normalfallet bör behandlas inom 30 dagar.

Skatter

De skattemässiga villkoren för företagande har stadigt förbättrats över de senaste åren med alliansregeringen. Bland annat sänkt bolagsskatt, förenklad expertskatt, och sänkta socialavgifter för unga och äldre. Men det svenska skattesystemet behöver fortsatt utvecklas så att det skapar attraktiva förutsättningar för företag att bedriva sin verksamhet i Sverige, och särskilt främjar entreprenörskap och innovation. Sverige hade fram till 1989 en bolagsskatt på 52 procent. Vid skattereformen 1990–1991 sänktes bolagsskattesatsen först till 40 och sedan 30 procent. Samtidigt breddades skattebaserna genom att en rad avdrags- och reserveringsmöjligheter slopades. Mellan 1994 och 2008 var skattesatsen oförändrad på 28 procent. 2009 sänktes den till 26,3 procent och 2013 till 22,0 procent. Mellan 2004 och 2012 låg den genomsnittliga bolagsskattesatsen i EU lägre än den svenska, men den senaste sänkningen har gjort att Sverige nu återigen tagit sig strax under EU-snittet. Mellan år 2000 och 2015 har bolagsskatterna sjunkit med 10,7 procentenheter inom EU och med drygt 8 procentenheter bland OECD-länderna. Under samma period har skattesatsen sänkts med totalt 6 procentenheter i Sverige.

En femtedel av svenska företag anser att skattesystemet framför allt hämmar anställning av kvalificerade, högutbildade medarbetare. Sedan år 2001 kan utländska arbetstagare som klassificeras som experter, specialister, forskare och andra nyckelpersoner beviljas skattelättnad hos Forskarskattenämnden. Expertskatten innebär för arbetstagaren att 25 procent av kontant lön och förmåner undantas från beskattning medan reglerna för arbetsgivaren innebär att skattefri lön och ersättning undantas från underlag för beräkning av sociala avgifter. Skattelättnaden infördes bl.a. för att öka Sveriges möjligheter att attrahera och rekrytera kvalificerad arbetskraft. Expertskatten är ett viktigt konkurrensredskap för att bibehålla landets konkurrenskraft. Den ger också möjlighet för duktiga människor att kunna verka i Sverige utan att personligen försaka de arbetsvillkor som kan vara mer attraktiva i andra länder. Ur såväl företagets, universitetens som individens perspektiv bidrar expertskatten till att öka

kompetensrörligheten och tillgodose kvalitet inom verksamheten. Villkoren för expertskatten tillika avdragsmöjligheter för utländsk arbetskraft, måste därför kontinuerligt ses över för att tillförsäkra dess konkurrensmässighet.

Höga marginalskatter påverkar antalet arbetade timmar i ekonomin och skapar spänningar mellan beskattning på arbete och kapital, vilket leder till sämre förtroende för skattesystemet. På sikt bör därför marginalskatterna minska. Det är viktigt att de översyner och reformer som krävs görs utan att ge avkall på principer om rättvis beskattning och förenas med ett aktivt arbete mot så kallat skatteläckage, det vill säga möjligheter för människor att undandra sig skatt på ett sätt som inte är syftet med lagstiftningen.

Lars Hjalmered (M)

Hans Rothenberg (M)

Cecilie Tenfjord-Toftby (M)

Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M)

Jörgen Warborn (M)